

11. VÁLLALKOZÁS EREDMÉNYESSÉGE

A termelési ráfordítások mindenekelőtt pénzkidadások.

A termelési kiadásoknak két fő formája van:

- **Tartós befektetés:** a tárgyi eszközök beszerzésére fordított költekezés. A lekötött tőkének ez a része egy időpontban vagy rövid időszakon belül szükséges nagy összegű pénzkidadás. Ebből a szempontból mellékes, hogy ez saját tőkéből vagy hitelből fedezett kiadás-e. Ezek azok a kiadások melyek lassan, több részletben, költséggé válásuk arányában, hosszú időszak alatt térülnek vissza az árbevételből.
-
- **Folyamatosan történő ráfordítások:** a nyersanyagok, energia, munkaerő és egyéb, rendszerint rövid idő alatt elhasználódó termelési tényezők vásárlása. A kiadásoknak ez a formája általában még ugyanabban a termelési periódusban visszatérül az árbevételből amelyikben megtörtént a kiadás.

Folyó termelési költség: a tartós tőkebefektetés adott termelési periódusban elhasználódott része+ a folyamatosan történő ráfordítás. Olyan áldozat, amelyet a vállalkozás az elérni szándékolt eredményért hoz. Ide tartoznak a termelésben felhasznált minden tárgyasult és eleven munka pénzben megjelenő értéke. Ez a folyó költség a vállalat teljes termelési költsége.

A termék önköltsége a termelési költség termék egységre jutó része: Megmutatja, hogy egy terméknek mennyibe került az előállítása.

Költség és pénzkidadás különbsége: költségnek csak a pénzkidadás minősül, amit a számviteli törvény költségként ismer el. Tehát vannak olyan pénzkidadások, amelyek nem költségek. De léteznek olyan költségek is, amelyek nem járnak pénzkidással. Pl: amortizáció.

Termelési költségek csoportosítása:

Költségnevek	elszámolhatóságuk	A termelés volumenének változásához való viszonyuk
szerint		
1.anyag és energia 2. bérek és közterhei	1. közvetlen (explicit) költség (a költségviselők szerint számolhatók el)	1. változó költség: a termelés változásával együtt változik . A változás 3féle lehet: - lineáris - progresszív - degresszív
3. amortizáció 4. egyéb (általános igazgatási, információ, pénzügyi és biztosítási stb.)	2. közvetett (implicit) költségek(általános és a költséghelyek szerint számolhatók el) az egy termékre általában a	2. állandó költség (fix költség) a termelés változásával nem, vagy nem arányosan változik. Termékegységen belüli

5. tőke és vállalkozói költségek	termék költségviselő képessége arányában. Része a normálprofit és a tőkeköltség.	hányada a termelés változásával fordítottan arányos.
----------------------------------	--	--

A termelés során felmerülő rövidtávon érvényesülő költségek:

1. FC = fix költség (a vállalat gazdálkodásától független, pl. bérleti díj)
2. VC = változó költség (a vállalat gazdálkodásától függő költség)
3. TC = összköltség $TC = FC + VC$
4. AC = átlagköltség (egy átlagos terméket milyen összköltséggel állítunk elő)
 $AC = TC / Q = FC / Q + VC / Q = AFC + AVC$
5. AFC = átlag fixköltség $AFC = FC / Q$
6. AVC = átlag változó költség $AVC = VC / Q$
7. MC = határköltség (összköltség változásának nagysága, amely a termelés egységnyi változásának eredménye) $MC = \Delta TC / \Delta Q$

11.1 Árbevétel és egyéb bevétel

Árbevétel:

$$TR = Q \times p$$

TR = összárbevétel

Q = termékszám

p = termék ár

Az árbevétel az egységár és az értékesített mennyiség szorzata. Az árbevétel először számlán jelenik meg. Ennek alapján és az áru tényleges leszállítása után kerül sor a vételár megfizetésére. Időpontja egybe eshet az áruszállítással, de történhet később is (pl: hitel). A fizetés általában számlák közötti átírással történik, a készpénzes fizetés vállalatok esetében ritkán alkalmazott, illetve csak kis összegű fizetéseknél alkalmazzák.

Fajtái:

- Bruttó árbevétel: Áfát is tartalmaz. Ez az összeg szerepel a számlákon végösszegeként.
- Nettó árbevétel: Nem tartalmaz áfát. Az eredményesség szempontjából ennek van jelentősége.

Átlagbevétel:

$$AR = TR / Q$$

az összbevétel és a termékszám aránya

Határbevétel:

$$MR = \Delta TR / \Delta Q$$

A termelésváltozásra jutó összbevétel változása

Egyéb bevétel: ezek közé tartoznak pl.: az immat javak, a selejtezendő vagy funkcionálisan lefokozandó tárgyi eszközök értékesítéséből származó bevételek, valamint árfolyam nyereségek, szokásos káreseményből, késedelmi kamatból,

behajthatatlan követelésekből történt befizetések

Jövedelem és jövedelmezőség

Jövedelem vagy nyereség: Az árbevétel csökkentve a költségekkel.

$$T\Box = TR - TC$$

Ha: $TR > TC$ gazdasági, vagy extra profitja van a vállalatnak
 $T\Box =$ totál profit $TR = TC$ normál profit
 $TR =$ összes árbevétel $TR < TC$ veszteség
 $TC =$ összes költség

Határprofit: termésváltozásra jutó összprofit változás

$$M\Box = \Delta T\Box / \Delta Q$$

Határtermék érték: megmutatja, hogy az adott Input tényező termelésbe vonásából milyen plusz érték keletkezik a vállalatnál $VMP_L = MP_L \times p_x$

$$(MP_L = \Delta Q / \Delta L)$$

Profitabilitás: a profit és a folyóköltség hányadosa, ez nem más, mint egy költségarányos profithányad.

Profit/folyó költség

Profit: a vállalkozás bevétele > kiadásai

Bruttó profit: az amortizációt is tartalmazó profit. Hiszen az amortizáció azért része a profitnak, mert vele azonos módon viselkedik a gazdaságban. Hiszen az amortizációra elszámolt költség, az nem kiadás, és amíg az nem kerül az elhasznált tárgyi eszközök pótlására, addig mint felhalmozott profit, tőkévé vált profit jelenik meg a gazdaságban.

Nettó profit: a bruttó profit csökkentve az amortizációval.

Profitráta: ez a mutató fejezi ki hosszútávon a vállalkozás jövedelmezőségét.

Adott időszak nyeresége/ befektetett tőke

vagy

Adott időszak nyeresége/ saját tőke.

Jövedelmezőség: Jövedelem / ráfordítás.

Átlagprofit: Termékegységre jutó profit. Egy termék értékesítésével mennyi profitot érünk el. **Profit/Termék mennyiség**

11.2 Árbevétel, profit, fedezeti pont, üzemszüneti pont

Az árbevétel profittartalma annál nagyobb, minél kisebbre szorítható a költségtartalma. Mint láttuk a változó költség (*közvetlen* költségnek is nevezik) a termelés változásától függően változik; és a fix költség (*közvetett* költség) nem termelésfüggő. Ebből fontos következtetés adódik a gazdálkodásra a kalkulációra. A vállalati gazdálkodásban az árbevétel és a termelt, pontosabban forgalmazott, eladott árumennyiség oldaláról nézve **három** kitüntetett pont van (ezekből kettő **kritikus pont!**), s amelyekre mindig oda kell figyelni. Közben a *költség-haszon viszonyt* mind termék szinten, mind üzletági szinten elemezni kell. Eközben tekintettel kell lenni arra is, hogy az állandó és változó költség nem egyformán viselkedik a termelés változásával és szerepük is eltérő hatású a gazdálkodásra.

Az árbevétel _három szintje:

1. A normál profitot is tartalmazó árbevétel - A _normál profit kétrészből áll: **az egyik** a vállalat működő tőkéjére eső olyan profit /azaz tőkeamat), amely kb. megfelel az akkor aktuális, jellemző üzleti kamatlábnak. A **másik** rész a *vállalkozói nyereség*, amely az adott vállalat-menedzserének, a vezetést, irányítást végző kvalitásainak szintén kb. megfelelő menedzseri díjjal egyenlő. Ezt azért is hívják **normál** profitnak mert ez a színvonal *megközelítően azonos* (változóan kevéssel több vagy kevesebb) az adott termelési ágban jellemző profit és vállalkozói nyereség nagyságával. E tekintetben mellékes az, hogy a tulajdonos és vállalkozó egy személy-e vagy pedig az utóbbi menedzseri feladatot fizetett alkalmazott látja el. Mint ahogy a tőkeamat szempontjából is mellékes, hogy saját tőkére eső vagy kölcsönvett, idegen tőkével működő vállalatban képződik- e az említett tőkeamat. Ez egy olyan árbevételi szint amely mellett a tőkeamatból rendszeres felhalmozást lehet végezni, ami a vállalkozás bővítésének a forrása. Ez még akkor is megvalósítható, ha a vállalkozói nyereséget akár fizetett menedzsernek kell kifizetni, akár a tulajdonos kiveszi a vállalatból és háztartása személyes szükségleteinek fedezésére fordítja.

Szabad verseny piaci körülmények között a normál profiton felüli profit csaknéhány vállalat esetében, s mint *kivételes jelenség* fordulhat elő. Akkor történik és azoknál a vállalatoknál, amikor és amelyek az átlagoshoz képest *kivételesen kedvező technikai* és egyéb *termelési feltételekkel* rendelkeznek és így költségszínvonaluk az átlagos költségszínvonal alatt helyezkedik el. Ezt a profitot **gazdasági profitnak** nevezzük. A gazdasági profit úgy is meghatározható mint az árbevétel és összes gazdasági költség különbsége. Ebbe a **gazdasági költségbe bele értendő a nor- málprofit is** mint a *tőke költsége* és a *vállalkozói díj mint költség*.

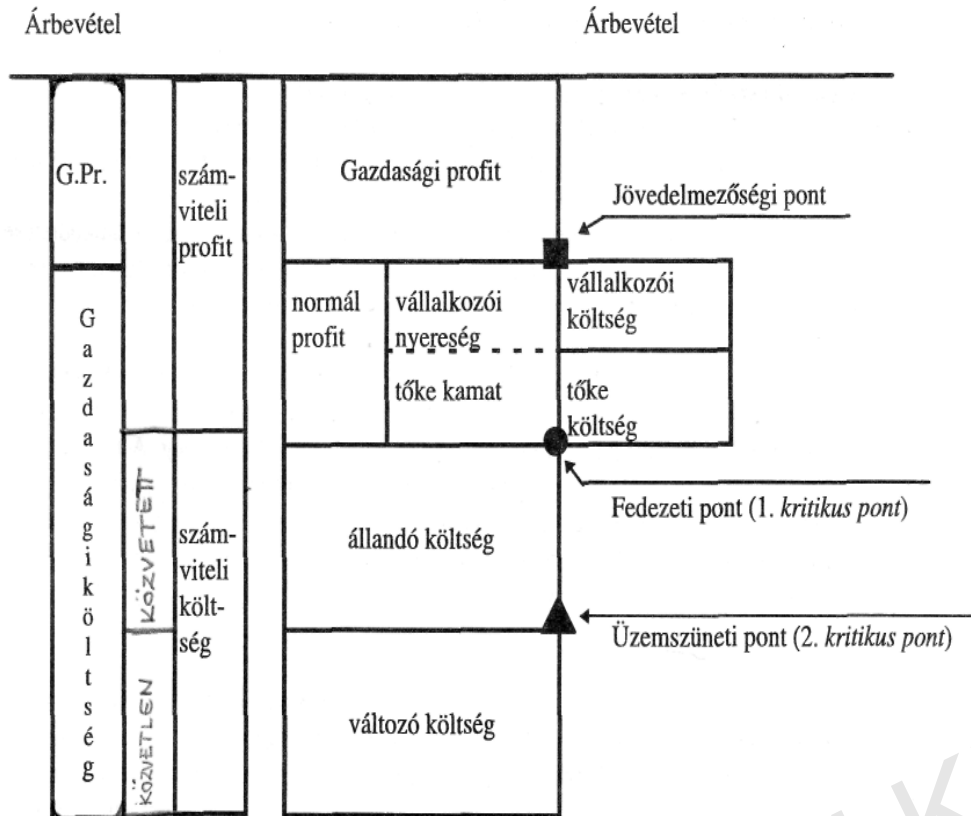
2. Az összes állandó és változó költséget fedező árbevétel a második figyelemre méltó árbevételi szint. Ennek már nincs nyereség tartalma. „Igaz, akkor még *vesztés* sincs. Ez az **első kritikus pont** amelyet az üzemgazdaságtan **fedezeti pontnak** nevez. A felhalmozási forrás itt már elapadt és a menedzseri díj sem fizethető. Ez a fedezeti pont többfajta termék termelése esetén üzletági szintre értelmezve azt is jelenti, hogy lehetséges egyes termékek árában némi nyereség, miközben ugyanazon üzletághoz tartozó más termékek már veszteségesek. A szóródás azonban olyan, amelynek eredménye az üzletági átlag, említett veszteségmentes és nyereséget nem

tartalmazó, fedezeti pontja. Itt már komoly lépéseket kell tenni a helyzet javítására, különösen, ha ténylegesen vannak veszteséges termékek. Akkor pontosan megállapítandó a veszteség mértéke. Ennek megfelelően lehet dönteni az adott termék további sorsáról. A fedezeti pont melletti termelés azért kritikus pont üzletágiszinten, mert bármilyen kevés további árbevétel kiesés, már *veszteség képződését* jelenti.

A fedezeti pont kialakulása sok tényezős, összetett folyamat. Kapcsolatos az eladott mennyiséggel és egységárral, azon az összefüggésen keresztül, miszerint: **az árbevétel egyenlő az egységár és az eladott mennyiség szorzatával**. Összefüggésben van továbbá az egyes **termékek költségviselő-képességével**, amelynek viszont függvénye, hogy a különböző termékek árába mennyi állandó (általános, közvetett) költség kalkulálható, azaz mennyi az, amelyet még a piac elismer, amelyet tartalmazó **ár** mellett még az eladható mennyiség nem csökken számottevően. A fedezeti pont kifejezi **egyfelől** azt **az árbevételi szintet**, amely minden állandó és változó költséget, tehát a **teljes költséget** fedezi; **másfelől** azt a minimális **termelési szintet** (eladott mennyiséget), amely mellett adott költségviszonyok és egységár mellett fenti árbevétel kialakul. A fedezeti pont kiszámítása mindkét oldalra nézve elvégezhető. S bármely oldalról kiindulva eljuthatunk a másikhoz. Vegyük itt az egyiket: éspedig a **fedezeti mennyiség** kiszámítását, egy nagyon egyszerű példán. Az a fedezetszámítási képlet, amelynek alapján ezt megtehetjük a következő:

$$\text{Értékesített fedezeti mennyiség} = \frac{\text{állandó költségek együttes összege}}{(\text{eladási egységár} - \text{egységnyi termékre jutó változó költség})}$$

3. A csak változó költséget fedező árbevétel. Ez a *harmadik kitünteteti árbevételi szint*, és egyben a **második kritikus pont**. Valamely termékre nézve ez az árbevételi szint az **állandó költséget egyáltalán nem téríti** vissza. Ezt nevezzük. **üzemszüneti** vagy másképpen **üzembezárási pontnak**. Ekkor ugyanis be kell szüntetni az adott termék termelését. Az ilyen mértékben veszteséges termék termelése azonban nem egyik napról a másikra, nem minden átmenet nélkül áll elő. Bizonyos előzetes jelek után fokozatosan nő a veszteségtartalom. Mikor azonban még a változó költségen kívül az állandó költségek egy része megtérül, akkor a veszteség önmagában nem indokolja a termék termelésének azonnali megszüntetését. ennek fő oka, hogy az állandó *költség* a termelés csökkentésével illetve a termék termelésének beszüntetésével is *megmarad* és az összes többi termék költséghelyzetét rontja. *A veszteséges termék termelésének folytatása addig elfogadható amíg a termelés leállítása folytán kieső árbevétel nagyobb volna mint termelésének folytatásakor a veszteség*. Amikor az árbevétel kiesésnél a veszteség azonos vagy nagyobb, ez az a pont, ahol a termék termelését abba kell hagyni, mert ez jelenti a kisebb veszteséget. Az üzemszüneti ponton túl folytató termelés tehát azt jelentené, hogy bármilyen kevés további árbevétel csökkenés történik, ennek következtében a *változó költségek egy része sem térülne vissza*. Vagyis a veszteség a változó költségeket kezdené „felélni”, ami egyértelmű tőkevesztést jelent. Amíg azonban a veszteséges terméket termelik és az előbbi helyzet elő nem áll, az alatt az idő alatt lehet dönteni a termék sorsáról: nyereségessé tehető-e vagy pedig más piacképes termékekkel kelfelváltani.

Explicit költség= közvetlen költség+ közvetett költség-amortizáció

Implicit költség= Amortizáció+ normálprofit

Vagy: Amortizáció+ vállalkozói nyereség+ tőkeköltség

Árbevétellel kapcsolatos számítások

Értékesített fedezeti mennyiség= $\frac{\text{Állandó költségek együttes összege}}{\text{Eladási egységár}-1 \text{ termékre jutó változó költség}}$

A következő adatokat figyelembe véve végezzünk egy számítást e képlet alapján.

Egy gépgyár egyik üzemegysége (üzletága) egyféle gépet termel.

Adatai erre nézve a következők (ezer forintban)

1. Összes állandó költsége (TFC)	8000
2. Egy gépre eső változó költség (VC/db)	600
3. A gép eladási egységára (P/db)	800

Ezekből állapítsak meg, hogy mennyi: _

a) a fedezeti pontnak megfelelő (minimális) termékmennyiség,	válasz
40 db
b) az egy gép önköltsége , és abból az állandó költség, 800 TC	200 FC
c) az összes árbevétel,	32 000 e Ft
d) lesz a profitképződés, ha 6 géppel megemelik a termelést?
(Minden más változatlan.)	1196 eFt

A megoldás egymást követő lépései.

8000

8000 -----== 40 db fedezeti pontnak megfelelő

mennyiség.
800-600 200

8000

a) Egy gépre eső FC ----- = **200** + 600 VC = **800** egy gép **teljes** önköltsége TC/db.
40

b) Az összes árbevétel: 40 db x 800 Ft = 32 000 e Ft-> fedezeti pontnak megfelelő.
Mivel a **teljes árbevétel azonos a teljes önköltséggel (40 x 800 = 32 000); sem profit, sem veszteség nincs!**

c) Termelés és eladott mennyiség nő 6 db-bal, vagyis össz-mennyiség: 46 db.
800

1. termék állandó költsége: csökkent 200-ról -> ----- 173,9 = 174 eFt-ra.
46

Ne felejtjük azt a fontos tételt, hogy a termelés emelkedésével az állandó költség nem változik, tehát **egységnyi termékre eső hányada** csökken! (Itt 200-ról 174-re)

1 termék változó költség tartalma változatlan:

600 eFt

1 termék **teljes önköltsége csökkent** 800-ról

774 e Ft-ra

1 termék egységára változatlan

800 e Ft

1 termék egységár és összköltség különbözete = **profit**

26 e Ft

46 termék árbevétele 46 x 800 =

36 800 e Ft

46 termék teljes önköltsége 46x774=

35 604 e Ft

46 termék árbevételében a **profittartalom** =

1,196 e Ft

(Ennyi a **profítképződés** a termelés és forgalom 40-ről 46-ra történő növekedésének következtében.)

• Ugyanez **ellenőrizhető**: 1 db egységárában lévő 26 e Ft x 46

db-bal, így a 46 db árában lévő profit = szintén:

1,196 e Ft

Ez a profit a **normál profit** kategóriájába tartozik: mint az árbevétel és a teljes állandó és változó költség összegének különbsége.

11.3 Az eredményesség növelésének főbb útjai

Az eredmény és eredményesség növelése kézenfekvő az eredményt behatároló, eredeztető két szélső pólus, a **költség és az árbevétel** oldaláról. Egyéb tényezőktől eltekintve, a költségcsökkentés és az árbevétel-növelés *bármelyik* eredményt javító: a másik oldal változatlansága, vagy/és annak az előbbi pozitív irányú változásánál **kisebb** mértékű **negatív** változása esetén. Az eredményjavítás lehetőségeinek kihasználása igényli mindkét oldal (költség és árbevétel) folyamatos elemzését, vizsgálatát és az arra épülő folyamatos intézkedéseket.

A **költségelemzés** a költségcsökkentés racionális útjai feltárásának eszköze. Eredményes alkalmazása leginkább a költségelemek alakulásának és befolyásoló tényezőinek egyenkénti elemzésével, és folyamatos figyelemmel kísérésével lehetséges. Csak példaként említünk néhány lehetőséget. Az **anyagköltségek** területén pl. vizsgálandó: léteznek e gondosan kialakított anyagnormák, s ha igen,

következésként alkalmazzák azokat? A fajlagos anyagfelhasználási mutatók értékei javulnak-e? Az anyagminőségi vizsgálatoknak, a selejt csökkentésének és megszüntetésének, a szakszerű tárolás és készletek kezelésének stb. vizsgálata szintén sok lehetőséget tartogathat.

A tárgyi eszközök terén pl. a tudományosan megalapozott kapacitás és a kapacitáskihasználás mutatói javításával, a folyamatos üzemeltetés biztosításával, a termelő berendezések funkciójával és jellegével adekvát amortizációs rendszer megállapításával szolgálható a költségcsökkentés. Az alkalmazott tudományos üzem- és munkaszervezés, a képzés, továbbképzés, és átképzés célirányos rendszerének a kialakítása és működtetése, az érdekeltség és motiváltság tökéletesítése, - mind megannyi eszköze, útja a költség -nyereségviszonyon, illetve költség-árviszonyon keresztül az eredményesség fokozásának.

Az **értékelemzés** a költségelemzés és-gazdálkodás fontos és komplex módszere. *Lényege* a termék elemzésbe vétele. Az elemzés közvetlenül a termékre irányul: **funkció-, képességének a költséggel harmonizált racionalizálását célozza meg.** A termék funkcióképességének fokozása az optimum irányába jelenti a felesleges funkciók elhagyását, a meglévő funkciók esetleg célszerűbbekkel való helyettesítését, a megmaradt funkciók jobbátételét, szükséglet-kielégítő képességének fokozását, új funkciók beépítését még akkor is, ha némi költségnövekedéssel jár, feltéve, hogy a fogyasztó vállalja a kedvezőbb hatásokért.

Az értékelemzés segíti, hogy a termékek egyes részfunkciói és azokat hordozó termékreszek nagyjából azonos ideig szolgálják a szükségletet.. Használatuk során ne kelljen, vagy csak minimális mértékben legyen szükséges javítani a termékeket. Ne legyen több " és jobb minőségű anyag benne, mint amennyi rendeltetéséhez okvetlenül szükséges. De ami szükséges az viszont ne hiányozzék belőle, kivitelezése is legyen esztétikus. A módszer fogyasztási cikkekre, és termelési eszközökre egyaránt alkalmazható. Az értékelemzés sikeres folytatásának feltételei között igen fontos a helyes súlypontok megválasztása, ehhez viszont a fogyasztók igényeinek és áldozatkészségének ismerete is szükséges.

A termékoldalon a **termelési szerkezet** elemzése, átalakítása, a piaci igényeket jobban kielégítő termékek arányának növelése, vele együtt a technológiai struktúra átalakítása, szintén sok lehetőséget tartogat a költség - nyereség arány javítására. Végül a termelő területen kívül a **vezetés, szervezés és az adminisztráció** munkaterületein is szükséges és lehetséges a folyamatos költségmegtakarító formák, eszközök és eljárások keresése, kísérleti alkalmazása, s a beváltak véglegesítése.

Az árbevétel oldalán található lehetőségek feltárása a jövedelmezőség javítására, az előbbinél nem kevésbé fontos. Az imént vázolt költségelemzés és tudatos alakítása az első felhasználandó eszköz az egységár és **eladható mennyiség optimális arányának**, vagyis **profit maximumot tartalmazó pontjának** kialakításában és folyamatos érvényesítésében, fenntartásában. E mellett minden vállalatban belüli tényező feltárásán túl **ajjia-ci** tényezők elemzése sem nélkülözhető. A piaci viszonyokhoz, vevők és szükségletek különböző csoportjaihoz való alkalmazkodás, a konkurensok magatartása és a konkurencia élessége, eszközei, stb. gondos tanulmányozása nem nélkülözhető a *racióális* és jövedelmezőség javulását szolgáló *árképzéshez*.

11.4 Vállalkozás vagyoni helyzete

A vállalat eredményes működését nem csak az év során keletkezett bevétel és ráfordítás különbségével lehet kifejezni, hanem a vállalati vagyon illetve saját tőke változásával is. Ez egy más szemléletű értékelés, de ugyanazt a vállalati működést minősíti. Ez a szemléleti mód a vállalat működése eredményességének jövőbeli hatására is enged következtetni. Ennek az eredménynek a kifejezése **a saját tőke év végi és év elejei állományának a különbsége**. Szokták ezt is egyszerűen **tiszta eredménynek** nevezni.

A vállalkozás vagyoni helyzetét jellemző és kifejező. Különböző mutatószámokegyik nagy csoportja az ún. **komplex mutatók** (más néven: szintetikus mutatók), amelyek a vállalat *összes* vagyonára vagy annak valamilyen *nagy csoportjára* vonatkoznak. Pl. a befektetett eszközök összességére vagy azon belül a tárgyi eszközök összességére stb. A másik csoport a **részleges, parciális mutatószámok**, (más elnevezéssel: **analitikus** mutatók, amelyek a vagyon kisebb hányadát mutatják, illetve valamilyen nagyobb egységhez való arányát fejezik ki. Ilyenek pl. a készletek aránya a forgóeszközökhöz. De a vagyoni helyzet megítéléséhez nyújtanak hasznos információt a vállalati saját, tőke, és idegen tőke aránya illetve annak alakulása. Ezt különböző **eladósodottsági mutatókkal** fejezhetjük ki. Pl. a bruttó eladósodottsági rátával és a nettó eladósodási rátával. Az előbbi az összes eszköz kölcsöntőkéből fedezett részét mutatja. Az utóbbi kifejezi, hogy a kölcsönökkel szemben mekkora a tulajdonosok hozzájárulása a vállalkozáshoz. Minél magasabb a ráta, annál nagyobb a hitelezők részesedése a vállalkozás eszközeiből. Ennek növekedése bizonyos ponton túl, a vállalat hitelképességének a csökkenésével jár. A túlzott eladósodás esetén mindkét fél (a hitelező és az igénybe vevő vállalat) kockázata is fokozódik.

A vagyoni helyzet változását hosszú távon nagyban meghatározza a vállalati jövedelmezőség foka. Alapvető tendencia a *vagyongyarapodás* vagy *vagyonapadás*, sőt *vagyonvesztés* is lehet.

Vagyongyarapodás akkor következik be, ha az eszközök növekedése felülmúlja a kötelezettségek növekedését; vagy ha a kötelezettségek csökkenése nagyobb mértékű az eszközök csökkenésénél.

Vagyonvesztés pedig az eszközök csökkenésének a kötelezettségek csökkenését meghaladó mértékekor illetve a kötelezettségek növekedésének az eszközök növekedését meghaladó mértéke esetén áll fenn.

Vagyonvesztéshez vezet a *vagyonfelélés* is, amely, mint egy eset, illetve bizonyos ideig tartó folyamat lehet. A vagyonfelélés tulajdonképpen a vállalkozás **fiktív** eredményességét mutatja ki és fiktív eredményt használ fel. Ilyen esetről van szó pl. akkor amikor sorozatosan fizetnek osztalékot anélkül, hogy nyereség lenne. Teszik ezt az eredménytartalékból, de az már potenciális tőke - azaz eszköz csökkenés. Vagy hasonló eset, ha amortizációt használnak fel bérfizetésre, jutalmazásra stb., -

úgy hogy azt nem pótolják vissza. Hasonló hatású bármilyen más tőkerész végleges átengedése, ellentétel nélkül, más számára.

A vállalat vagyoni helyzete tükröződik az évvégén, adott időpontba a vállalati mérlegben. Ez az egész tárgyidőszak változásának eredménye. A saját tőke mint vállalati nettó érték az eszközök értékének és a tartozások összegének különbsége. A saját tőke a vállalati mérlegben az eszközök forrásaként szerepel önmaga eredetére utalóan.

A saját tőke összetevői a következők:

- 1. A jegyzett tőke:** az az induló tőkevagyon amely szükséges a vállalkozás elkezdéséhez. Magában foglalhat anyagi és pénzeszközökön kívül immateriális javakat, szellemi terméket stb. A tulajdonosok bocsátják a vállalat rendelkezésére.
- 2. A tőketartalék:** olyan tőkeelem, amelyet a tulajdonosok véglegesen a vállalat rendelkezésére bocsátottak, de a cégbíróságnál nincs bejegyezve. A részvények kibocsátási értéke és névértéke közötti különbséget szintén ideértendő.
- 3. Az eredménytartalék:** az előző évek különböző tételekkel módosított mérleg szerinti eredményéből az a rész, amit nem használtak fel sem a termelésben, sem osztalékfizetésre, vagy más célra.
- 4. Az értékelési tartalék:** bizonyos eszközcsoportok könyvszerinti értéke és piaci értéke közötti pozitív különbség. Ez a tárgyi eszközök nagy részénél és néhányegyéb eszközknél (a számviteli törvény által megengedett és megnevezett eszköz-zöknél) alkalmazható.
- 5. A mérleg szerinti eredmény:** az adózott eredmény néhány tétellel korrigált értéke, amelyet osztalék fizetésre és egyéb célú felhasználásra fordíthatnak. Ezt már nem terhelik további tételek. A tiszta eredmény pozitív értéke a saját tőkét növeli; negatív értéke csökkenti.

A vállalati eredmény és összefüggése a vállalati vagyonnal, különböző kategóriái révén tükröződik az eredménykimutatásban.

Az eredménykimutatás kategóriái és legfőbb összefüggései a következők:

- 1. Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye.** A nettó árbevétel, az egyéb bevétel, saját teljesítmény aktivált érték összege, és a termelés, illetve értékesítés összes költségének a különbsége. Az üzemi eredménynek a mérleg szerinti eredmény kialakításában alapvető szerepe van.
- 2. Pénzügyi műveletek eredménye.** Ez a kapott és fizetett kamatok, osztalékok, részesedések stb. különbségei. A kapott tételek természetesen bevételeket míg a fizetettek kiadásokat jelentenek.
- 3. Az adózás előtti eredmény** az előbbi kettő együttes összege. Ez az az alap - némi korrekciós tételekkel módosítva az adótörvények által előírtan - amelynek alapján a vállalkozás adózik.
- 4. Adózott eredmény,** amely az adózás előtti eredmény fizetett adóval csökkentett értéke.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bedő Gy.-Varga S.: Vállalkozásgazdasági ismeretek, *Perfekt*, 1998.
Dr. Roóz József-Kozma István: Szervezet és vezetés, *KVK*, 2000
Dr. Katits Etelka: Üzleti ismeretek nem csak közgazdászoknak, *Saldo*, 2002.
Lőrinczi Gy. (2000) Vállalkozás-gazdaságtan, *Számalk* 2000.
Chikán A. (2000): Vállalat-gazdaságtan, *Aula Kiadó* 2000.
jogtár.hu

Pallas 70 Oktatási KFT